

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

***SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2005***

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Ochranou prírody a krajiny sa rozumie obmedzovanie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov takých zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

*§ 2 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z.z.
o ochrane prírody a krajiny*

OCHRANA PRÍRODY A TVORBA KRAJINY

● PRÍRODNÉ DEDIČSTVO A JEHO OCHRANA

Chránené územia

◆ Sústava chránených území

V zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa systém komplexnej ochrany prírody a krajiny realizuje v nasledovných kategóriách chránených území (CHÚ):

1. stupeň ochrany - územie SR nezaradené do vyššieho stupňa ochrany;
2. stupeň ochrany - chránená krajinná oblasť (CHKO),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna D chráneného územia,
- vyhlásené ochranné pásmo CHÚ s 3. stupňom ochrany;
3. stupeň ochrany - národný park (NP),
- chránený areál (CHA),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna C chráneného územia,
- vyhlásené ochranné pásmo CHÚ so 4. stupňom ochrany;
4. stupeň ochrany - chránený areál (CHA),
- prírodná rezervácia (PR), národná prírodná rezervácia (NPR),
- prírodná pamiatka (PP), národná prírodná pamiatka (NPP),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna B chráneného územia,
- vyhlásené ochranné pásmo CHÚ s 5. stupňom ochrany;
5. stupeň ochrany - chránený areál (CHA),
- prírodná rezervácia (PR), národná prírodná rezervácia (NPR),
- prírodná pamiatka (PP), národná prírodná pamiatka (NPP),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna A chráneného územia,
 - jaskyňa a ochranné pásmo jaskyne,
 - prírodný vodopád a ochranné pásmo prírodného vodopádu,
 - chránené vtáčie územie.

V roku 2005 bola vyhlásená 1 PR a 3 CHVÚ, aktualizované boli 2 PR a u 4 NPP bolo vyhlásené ochranné pásmo (z toho u 3 s účinnosťou od 1.1.2006). V roku 2005 nadobudlo účinnosť zrušenie 1 PR, 2 CHA a 2 PP. Boli vydané návštevny poriadky Národného parku Nízke Tatry, Národného parku Veľká Fatra, Národného parku Malá Fatra (tu s účinnosťou od 1.1.2006) a NPP Krásnohorská jaskyňa. V roku 2005 bolo spracovaných 6 projektov chránených území (CHÚ).

V roku 2005 bol všeobecne záväznými vyhláškami krajských úradov znížený stupeň ochrany u 18 MCHÚ. Z 5. na 4. bol znížený stupeň ochrany u 8 prírodných rezervácií a 4 prírodných pamiatok. Zo 4. na 3. bol znížený stupeň ochrany u 6 chránených areálov.

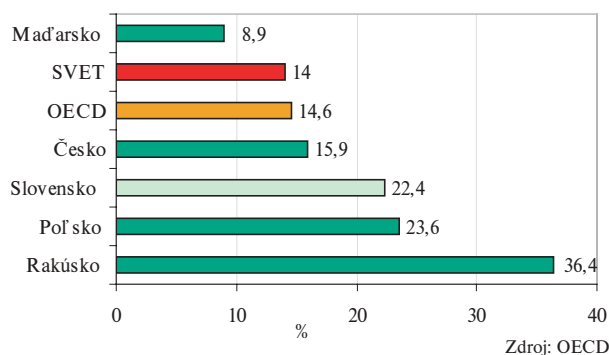
Tabuľka 77. Prehľad stavu právnej ochrany CHÚ v roku 2005

Katégoria	Názov CHÚ	Výmera (ha)	aktualiz.	nový návrh	zrušenie	schvaľovací predpis	účinnosť od
PR	Starý háj	76,6520 (OP 10,7197)		X		Vyhláška K ÚŽP v Bratislave č. 3/2005 z 15.2.2005	1.3.2005
PR	Udava	391,98	X			Vyhláška K ÚŽP v Prešove č. 5/2005 z 25.4.2005	1.5.2005
PR	Gajc	62,72	X			Vyhláška K ÚŽP v Bratislave č. 4/2005 z 13.9.2005	1.10.2005
NPP	Domica - ochranné pásmo	(OP 616,6892)	X			Vyhláška K ÚŽP v K ošiciach č. 10/2005 z 5.9.2005	1.10.2005
NPP	Čachtická jaskyňa - ochranné pásmo	(OP 379,3190)	X			Vyhláška K ÚŽP v Trenčíne č. 5/2005 zo 7.12.2005	1.1.2006
NPP	Podbanište - ochranné pásmo	(OP 168,5265)	X			Vyhláška K ÚŽP v B. Bystrici č. 4/2005 z 8.12.2005	1.1.2006
NPP	Bystrianska jaskyňa - ochranné pásmo	(OP 104,1694)	X			Vyhláška K ÚŽP v B. Bystrici č. 5/2005 z 8.12.2005	1.1.2006
PP	Strž	0,28			X	Vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 10/2004 z 12.10.2004	1.1.2005
PP	Žiar	2,00			X	Vyhláška K ÚŽP v Žiline Č. 10/2004 z 12.10.2004	1.1.2005
CHA	Smrečiansky park	1,20			X	Vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 3/2005 z 21.1.2005	1.3.2005
CHA	Pienienské lípy	0,1260			X	Vyhláška K ÚŽP v Prešove č. 2/2005 zo 17.6.2005	1.7.2005
PR	Kamienska tisina	20,27			X	Vyhláška K ÚŽP v Prešove č. 2/2005 zo 17.6.2005	1.7.2005
CHVÚ	Horná Orava	58 738		X		Vyhláška MŽP SR č. 173/2005 Z.z. zo 6.4.2005	1.5.2005
CHVÚ	Malé Karpaty	50 633,6		X		Vyhláška MŽP SR č. 216/2005 Z.z. z 29.4.2005	1.6.2005
CHVÚ	Lehnice	2 346,85		X		Vyhláška MŽP SR č. 377/2005 Z.z. z 8.8.2005	1.9.2005
NP	Nízke Tatry - návštevny poriadok	72 842 (OP 110 162)	X			Vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 4/2005 z 30.3. 2005, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 9/2004 v znení vyhlášky č. 11/2004	1.6.2005
NP	Veľká Fatra - návštevny poriadok	40 371 (OP 26 133)	X			Vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 8/2005 z 22.6.2005	1.7.2005
NP	Malá Fatra - návštevny poriadok		X			Vyhláška K ÚŽP v Žiline č. 9/2005 z 1.12.2005	1.1.2006
NPP	Krásnohorská jaskyňa - návštevny poriadok	-	X			Vyhláška K ÚŽP v K ošiciach č. 6/2005 zo 14.9.2005	1.10.2005

Zdroj: ŠOP SR

- Výmera 9 NP tvorí 6,48 % rozlohy SR, ochranných pásiem (OP) NP 5,51 % rozlohy SR a 14 CHKO 10,66 % rozlohy SR.
- Výmera CHÚ v 4. a 5. stupni ochrany tvorí 2,25 % územia Slovenska.
- Okrem uvedeného sa na území SR nachádzajú 3 chránené vtáčie územia s celkovou výmerou 111 718,45 ha a ochranné pásma jaskýň s rozlohou 633 ha.

Graf 91. Porovnanie podielu CHÚ z celkovej rozlohy vo vybraných štátoch (2004)

Tabuľka 78. Prehľad chránených území v Slovenskej republike (stav k 31.12.2005)

Katégoriea	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR
Chránené krajinné oblasti	14	522 582	-	10,66
Národné parky	9	317 890	270 128	11,99
Spolu NP + CHKO	23	1 110 599 ha	270 128	22,65
Chránené areály	179	5 201	2 419	0,16
Prírodné rezervácie	381	12 797	244	0,27
Súkromné prírodné rezervácie	2	52	0	0,00
Národné prírodné rezervácie	219	83 712	2810	1,76
Prírodné pamiatky	228	1544	207	0,04
Národné prírodné pamiatky	60	59	660	0,01
Spolu MCHÚ	1 069	109 704 ha	6 340	2,24

Zdroj: SMOPaJ

Celkovo sa na území CHKO nachádza spolu 243 maloplošných chránených území (MCHÚ) o celkovej výmere (spolu s ochrannými pásmami) 12 123,66 ha (2,32% celkovej rozlohy CHKO), na území NP a ich OP to je 264 maloplošných chránených území o celkovej výmere (spolu s OP) 72 947,7740 ha (12,41% rozlohy NP a ich OP) a na území mimo CHKO, NP a OP NP v tzv. voľnej krajine sa nachádza 562 maloplošných chránených území o výmere 24 830,1161 ha (22,63% z celkovej výmery MCHÚ a OP MCHÚ v SR a 0,65% z rozlohy územia SR mimo CHKO, NP a OP NP. Výmera všetkých MCHÚ (vrátane OP) tvorí 2,24% územia Slovenska.

Tabuľka 79. Prehľad chránených území v SR podľa druhov a stupňov ochrany (stav k 31.12.2005)

Druh ochrany	Katégoriea	Výmera (ha)	% z územia SR
1. stupeň	„voľná krajina“	3 767 971	76,84
2. stupeň	CHKO*, OP NP*, zóny D	758 442	15,47
3. stupeň	NP*, CHA, OP CHA, OP PR, OP NPR, OP PP, OP NPP, zóny C	265 400	5,41
4. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, CHA, OP NPR, OP PR, OP NPP, OP PP zóny B	18 716	0,38
5. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, zóny A	92 871	1,89
2. - 5. stupeň	osobitne chránené časti prírody klasifikované stupňami ochrany	1 135 427	23,16

* Výmera mimo rozlohy maloplošných chránených území

Zdroj: ŠOP SR

◆ Ohrozenosť a degradácia chránených území

Stav maloplošných chránených území zaradených do 3. až 5. stupňa ochrany a chránených stromov je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti. Za optimálne sa považujú tie chránené územia, kde predmet ochrany nie je ohrozený ľudskými aktivitami a vyvíja sa v súlade so zámermi ochrany. Za ohrozené sa považujú tie územia, ktoré sú nepriaznivo ovplyvňované ľudskou činnosťou do takej miery, že bez regulačných zásahov dochádza k ohrozeniu predmetu ochrany. Za degradované sa považujú tie územia, kde vplyvom človeka alebo prírodným vývojom došlo ku zásadným zmenám prírodných spoločenstiev, resp. deštrukcii ekosystému a zániku predmetu ochrany.

Z celkového počtu 1 069 maloplošných chránených území v 3. až 5. stupni ochrany bolo v hodnotenom období **degradovaných** 37 území s výmerou 261 ha (táto výmera predstavuje 0,2 % z celkovej plochy maloplošných chránených území), **ohrozených** 458 území (25 % plochy) a v **optimálnom stave** bolo 571 území (74,8 % plochy).

Tabuľka 80. Ohrozenosť a degradácia MCHÚ v 3. až 5. stupni ochrany a chránených stromov

Kategória	Stav k 31.12.2005		Optimálne		Ohrozené		Degradované	
	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)
CHA	179	7 620	50	4 286	107	3 263	21	71
PR	381	13 041	207	8 929	165	3 957	8	155
Súkromné PR	2	52	2	52	-	-	-	-
NPR	219	86 522	149	67 243	70	19 279	-	-
PP	228	1 751	113	892	106	824	8	35
NPP	60	719	50	648	10	71	-	-
Spolu	1 069	109 704	571	82 049	458	27 394	37	261
Chránené stromy	479	-	313	-	132	-	34	-

Poznámka: Vo výmere MCHÚ sú započítané výmery OP MCHÚ

Zdroj: ŠOP SR

◆ Starostlivosť o chránené územia

Odborné organizácie ochrany prírody v roku 2005 realizovali **81 inventarizačných výskumov**, z toho bolo 46 zoológických a 31 botanických a 4 iné. Výskumy boli realizované v MCHÚ, VCHÚ ale aj vo voľnej krajine.

V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonali odborné organizácie ochrany prírody **regulačné zásahy** s celkovým nákladom vyše 4,5 mil. Sk, pričom často sa v tom istom území vykonávali viaceré druhy zásahov.

Tabuľka 81. Prehľad uskutočnených regulačných zásahov v roku 2005

Kategória	Druh zásahu	Počet lokalít	Finančné náklady (tis. Sk)		
			z rozpočtu organ.	Iné	Spolu
Voľná krajina	Kosenie (vrátane odstránenia biomasy)	41	173	30	203
	Výrub drevín a odstraňovanie výmladkov	13	42	20	62
	Ošetrovanie chránených stromov	16	146	32	178
	Likvidácia invázných druhov rastlín	51	52	49	101
	Iné	6	36	-	36
CHKO (mimo MCHÚ)	Kosenie (vrátane odstránenia biomasy)	28	149	25	174
	Výrub drevín a odstraňovanie výmladkov	16	150	4	154
	Ošetrovanie chránených stromov	2	46	-	46
	Likvidácia invázných druhov rastlín	51	37	30	67
NP + OP NP (mimo MCHÚ)	Kosenie (vrátane odstránenia biomasy)	17	114	325	439
	Výrub drevín a odstraňovanie výmladkov	9	25	84	109
	Ošetrovanie chránených stromov	1	85	-	85
	Likvidácia invázných druhov rastlín	20	51	-	51
MCHÚ	Kosenie (vrátane odstránenia biomasy)	119	1 400	177	1 577
	Výrub drevín a odstraňovanie výmladkov	53	582	53	635
	Likvidácia invázných druhov rastlín	31	59	610	669
	Iné	5	32	-	32
Spolu		-	3 179	1 439	4 618

Zdroj: ŠOP SR

Počas roku 2005 vypracovala ŠOP SR 8 875 stanovísk k **zámerom ovplyvňujúcim stav prírody a krajiny**. Najväčší podiel tvorili oblasť stavebnej činnosti a územného plánovania (23,1 %), oblasť ochrany drevín (16,8 %) a oblasť druhovej ochrany rastlín a živočíchov (12,5 %). Stanoviská týkajúce sa lesného hospodárstva tvorili 8,0 %, územnej ochrany 7,2 %, anorganického prírody 5,5 %, poľnohospodárstva 5,2 % a vodného hospodárstva 4,1 % všetkých stanovísk.

V rámci organizačných útvarov ŠOP SR bolo v roku 2005 prevádzkovaných 53 náučných chodníkov (NCH) a 11 náučných lokalít (NL), okrem nich však existujú aj NCH a NL prevádzkované inými organizáciami. V roku 2005 prevádzkovala ŠOP SR 14 informačných stredísk ochrany prírody a Školu ochrany prírody vo Varine.

Tabuľka 82. Prehľad biosférických rezervácií a ramsarských lokalít

		SR	ČR	Poľsko	Maďarsko	Rakúsko
Biosférické rezervácie (BR)	počet	4	6	9	5	5
Mokrade medzinárodného významu (ramsarské lokality)	počet	13	10	8	21	11
	rozloha (km ²)	389	419	905	1 541	1 180

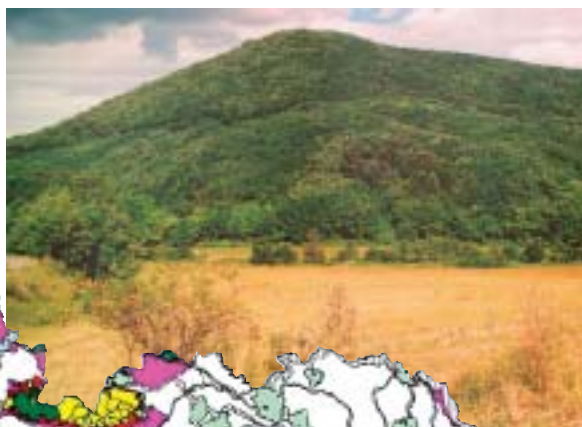
ČR) BR: jedna spoločná s Poľskom.

SR) BR: jedna spoločná s Poľskom a jedna s Poľskom a Ukrajinou.

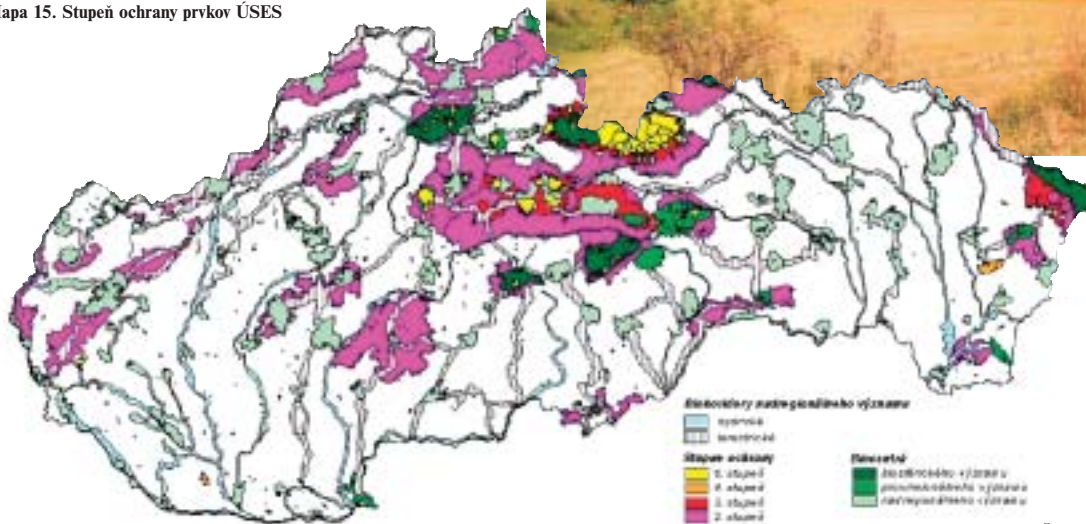
Poľsko) BR: jedna spoločná s Českom, jedna so Slovenskom a jedna so Slovenskom a Ukrajinou.

Zdroj: UNESCO-MAB, Ramsar Convention Bureau - in OECD Compendium 2002

V rámci územného systému ekologickej stability (ÚSES) v roku 2005 organizačne útvary ŠOP SR vypracovali 43 stanovísk týkajúcich sa ÚSES.

Mapa 15. Stupeň ochrany prvkov ÚSES

Zdroj: ŠOP SR

◆ NATURA 2000 na Slovensku

Hlavným faktorom ovplyvňujúcim ďalšie smerovanie ochrany prírody na Slovensku je realizácia princípov ochrany prírody Európskej únie (EÚ) do systému ochrany prírody na Slovensku. Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá predstavuje, resp. má vytvoriť súvislú európsku ekologickú sieť osobitne chránených území, ktoré sú v osobitnom záujme EÚ a ktorú budujú členské štáty nezávisle na národných sústavách CHÚ.

Sústavu NATURA 2000 (v zmysle § 28 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa používa termín: „Súvislá európska sústava chránených území“) tvoria dva typy území:

Územia európskeho významu (ÚEV) - lokality navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (smernica o biotopoch); národný zoznam týchto území schvaľuje vláda SR, ktorá ho po odsúhlasení zasiela na schválenie EK.

Základné kritériá výberu lokalít za ÚEV sú ustanovené priamo smernicou o biotopoch. Tieto zabezpečujú, aby na národnej úrovni boli do sústavy NATURA 2000 navrhnuté všetky najvýznamnejšie lokality s výskytom európsky významných typov biotopov a biotopov európsky významných druhov rastlín a živočíchov. Tento postup má zaručiť vytvorenie reprezentatívnej sústavy ÚEV, ktorá umožní priaznivý stav biotopov a biotopov druhov z hľadiska ich ochrany. V závislosti od ohrozenosti a významu výsledný návrh musí pokrývať minimálne 20 % z celkovej rozlohy daného biotopu

v SR. U prioritných biotopov by navrhnutá plocha podľa odporučení EK a skúsenosti členských štátov mala predstavovať až 100 % celkovej rozlohy výskytu uvedeného biotopu v SR.

ÚEV boli navrhnuté pre **51 druhov rastlín, 95 druhov živočíchov a 66 typov biotopov.**

Do návrhu zoznamu území európskeho významu bolo zaradených **382 území** s rozlohou **573 690 ha**. Územia pokrývajú **11,7 % výmery SR**, prekryv so súčasnou sieťou chránených území je **86 %**. Z celkovej plochy ÚEV je 86 % na LPF, 10 % na PPF, 2 % tvoria vodné plochy a 2 % ostatné plochy.

Národný zoznam území európskeho významu bol vydaný výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu. V územiach platí tzv. predbežná ochrana, teda navrhovaný stupeň ochrany.

V roku 2005 prebehli rokovania s Európskou komisiou, na ktorých bol národný zoznam posudzovaný z hľadiska dostatočnosti pokrytia druhov a biotopov. Podobne ako v ostatných krajinách, aj na Slovensku v súčasnosti prebieha dopĺňanie národného zoznamu pre biotopy a druhy, ktoré boli posúdené ako nedostatočne pokryté.

Chránené vtáčie územia (CHVÚ) - lokality vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (smernica o vtácoch).

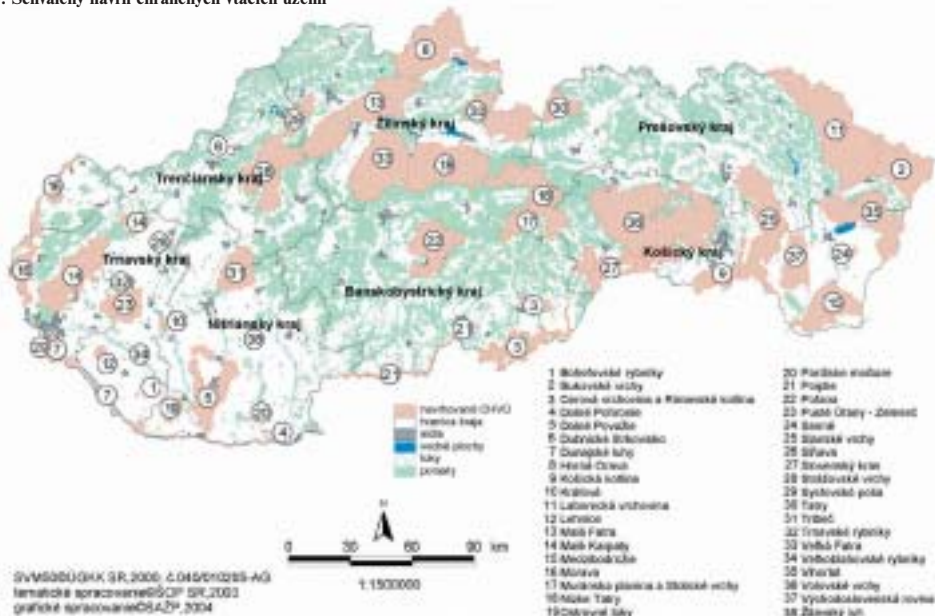
Vedecký návrh CHVÚ vypracovala Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku (SOVS) a národný zoznam chránených vtáčích území spracovali Ministerstvo životného prostredia SR, Štátna ochrana prírody SR a SOVS.

Národný zoznam obsahuje **38 CHVÚ**. Ich celková rozloha predstavuje **1 236 545 ha** a pokrýva **25,2 % rozlohy SR**. Priemerná rozloha jedného CHVÚ je 32 541 ha, prekryv CHVÚ s významnými vtáčimi územiaми (IBAs) predstavuje 61,8 % rozlohy SR a prekryv CHVÚ s existujúcou sústavou chránených území v SR predstavuje **55,15 %**.

Národný zoznam CHVÚ schválila vláda SR uznesením č. 636/2003 dňa 9. júla 2003. V roku 2004 sa začal proces tvorby vyhlášok a programov starostlivosti pre jednotlivé chránené vtáčie územia.

Do konca roku 2005 boli samostatnou vyhláškou vyhlásené **3 CHVÚ: Horná Orava, Malé Karpaty a Lehnice.**

Mapa 16. Schválený návrh chránených vtáčích území

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 83. Výmera poľnohospodárskych a lesných pozemkov v územiach NATURA 2000

NATURA 2000		Rozloha (ha)	Rozloha poľnohosp. pozemkov (ha)	Podiel poľnohosp. pozemkov (%)	Rozloha lesných pozemkov (ha)	Podiel lesných pozemkov (%)
CHVÚ	38	1 236 545	365 102	29,5	655 622	53,0
ÚEV	382	573 690	54 657	9,5	497 295	86,7

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 84. Prehľad výmery ÚEV a CHVÚ na Slovensku a v okolitých krajinách EÚ (k roku 2005)

Členský štát	CHVÚ			ÚEV		
	počet	rozloha (km ²)	Plocha k rozlohe krajiny (%)	počet	rozloha (km ²)	Plocha k rozlohe krajiny (%)
Rakúsko	94	9 275,5	11,1	164	8 883,9	10,6
Česko	38	6 936,2	8,8	864	7 244,1	9,2
Maďarsko	55	13 519,1	14,5	467	13 929,2	15,0
Poľsko	72	33 156,3	7,8	192	13 123,9	4,2
Slovensko	38	12 294,8	25,2	382	5 739,4	11,8
EU	4 317	412 564,3	8,9	20 582	552 193,3	12,1

Zdroj: EK

Chránené stromy

Sústavu chránených stromov tvorilo k 31.12.2005 celkovo **479** chránených stromov a ich skupín, vrátane stromoradií (chránených objektov). Fyzicky to predstavuje 1 321 jedincov stromov pozostávajúcich zo 70 taxónov, z toho 32 pôvodných a 38 nepôvodných.

Tabuľka 85. Prehľad právnej ochrany chránených stromov za rok 2005

Názov CHS	Chránené stromy v roku 2005			Schvaľovací predpis / dátum schválenia
	vyhlásené (nové návrhy)	aktualizované (zmeny)	zrušené	
Smrekovec na cintoríne v Rabči	-	-	X	Vyhláška KÚŽP v Žiline č. 7/2005 z 15.6.2005 / účinnosť od 1.7.2005

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 86. Stav právnej ochrany chránených stromov za rok 2005

Počet návrhov chránených stromov		z toho					
		aktualizácia CHS		nové návrhy CHS		návrhy na zrušenie CHS	
spracované	schválené	spracované	schválené	spracované	schválené	podané	schválené
7	1	-	-	7	-	-	1

Zdroj: ŠOP SR

Z chránených stromov a ich skupín bolo 313 v **optimálnom stave** (65 % všetkých chránených stromov), 132 bolo **ohrozených** (28 %) a 34 **degradovaných** (7 %).

Chránené nerasty a chránené skameneliny

Ochranu nerastov a skamenelín upravuje § 32 a § 38 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z.z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín a ich spoločenská hodnota.

Do zoznamu **chránených nerastov** bolo zahrnutých

- 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia Slovenska,
- 61 významných nerastov, vyskytujúcich sa vzácne na lokalitách Slovenskej republiky, majúcich európsky význam, alebo minerály so špecifickým morfológickým tvarom alebo vývojom,
- meteority nájdené na území Slovenskej republiky.

Do zoznamu **chránených skamenelín** bolo zahrnutých:

- 655 typových skamenelín, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný,
- vybrané skupiny skamenelín vyskytujúcich sa vzácne, ktoré svojim charakterom a stupňom zachovania sú jedinečnými dokladmi vývoja organizmov v geologickej histórii Slovenska.

Vzorky chránených nerastov a chránených skamenelín sú uložené a uchovávané najmä v zbierkach štátnych múzeí s prírodovedným zameraním.

Ochrana pamiatkového fondu je súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

§ 2 ods. 7 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu

● PAMIATKOVÝ FOND A JEHO OCHRANA

Pamiatkový fond

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnutel'né kultúrne pamiatky**. V roku 2005 oproti roku 2004 došlo k miernemu nárastu celkového počtu nehnuteľných (i hnutel'ných) kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 87. Vývoj štruktúry nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) podľa druhov

Druhové členenie nehnuteľných NKP *	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pamiatky architektúry	7 366	7 515	7 549	7 612	7 650	7 709	7 738
Pamiatky archeológie	337	340	342	343	351	354	360
Pamiatky histórie	1 414	1 397	1 398	1 410	1 373	1 405	1 386
Pamiatky historickej zelene	333	333	335	337	339	339	340
Pamiatky ľudovej architektúry	1 779	1 821	1 821	1 812	1 784	1 837	1 833
Pamiatky vedy, výroby a techniky	459	451	458	462	451	449	454
Pamiatky výtvarné	767	818	819	943	947	977	1 005
Spolu	12 455	12 675	12 722	12 919	12 895	13 070	13 116

* Úvádza sa počet pamiatkových objektov, z ktorých pozostávajú NKP

Zdroj: PÚ SR

K 31. 12. 2005 bolo evidovaných na Slovensku 9 501 **nehnutel'ných národných kultúrnych pamiatok**, ktoré sú zložené z **13 122 pamiatkových objektov** a **14 392 hnutel'ných národných kultúrnych pamiatok** (z čoho je 98 % sakrálneho charakteru), ktoré sú zložené z **30 230 pamiatkových predmetov**.

Tabuľka 88. Vývoj počtu hnutel'ných kultúrnych pamiatok

	1993	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hnutel'né národné kultúrne pamiatky	14 687	14 582	14 591	14 355	14 354	14 363	14 392

Zdroj: PÚ SR

Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku asi 300 **hradov**. V súčasnosti z 9 501 nehnuteľných kultúrnych pamiatok je 109 **hradov a zámkov** a 436 **kaštieľov**.

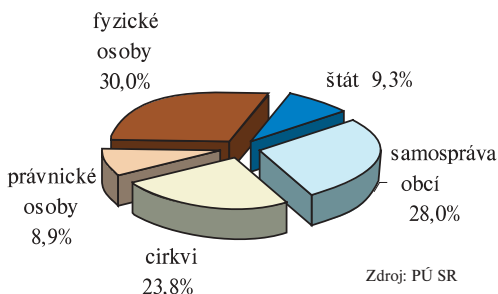
V rámci **pamiatkových objektov** tvoriacich NKP sa k roku 2005 eviduje:

- 555 kaštieľov a kúrií
- 109 hradov
- 84 kláštorov
- 1 565 kostolov
- 1 286 ľudových domov
- 2 441 meštianskych domov
- 177 palácov a vil
- 531 pricestných plastík a križov
- 505 pamätných tabúľ a pamätných miest

K roku 2003 bolo na Slovensku **nevyužitých** 86 kultúrnych pamiatok.

Graf 92. Vlastnícká forma nehnuteľných NKP v roku 2005

Vývoj **vlastníckej formy** KP bol v roku 2005 netypický. Zatiaľ čo od roku 1993 klesal podiel pamiatok vo vlastníctve štátu po 1 percente (z 23 % na 14,7 % v roku 2004), v roku 2005 prudko klesol o 5 % - až na 9,3 %. Prejavila sa tak delimitácia majetku štátu na obce a VÚC.

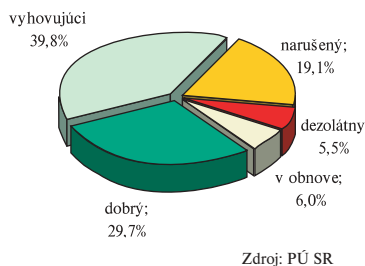
Z hľadiska **stavebno-technického stavu** bolo 2 503 pamiatkových objektov nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok v narušenom a 720 v dezolátnom stave (spolu 24,6 %) a 781 v obnove (6,0 %). Rok 2005 pokračoval v tendenciách vývoja stavebno-technického stavu od roku 1993. Postupne klesá percento stavu - dobrý, z 34 % v roku 1993 na 29,7 % v roku 2005. Na druhej strane klesá aj podiel ohrozených pamiatok, stav narušený a dezolátny (z 27 % v roku 1993 na 24,6 % v roku 2005). Znamená to, že **stav väčšiny pamiatok sa presunul do kategórie - vyhovujúci**, z 33 % na skoro 40 %. Spolu so stavom dobrý je skoro 70 % pamiatkového fondu v uspokojivom stave.

Oblasť ochrany kultúrneho dedičstva na Slovensku je legislatívne zabezpečená **zákonom č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu**.

Prioritou zákona je ochrana pamiatkového fondu ako konkrétna činnosť zameraná na predchádzanie a obmedzovanie takých zásahov do pamiatok a pamiatkových území, ktoré ich ohrozujú, poškodzujú alebo ničia (preventívne opatrenia), ako aj na odstraňovanie následkov (nápravné opatrenia). **Zriadili sa osobitné orgány štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu**, ktorými sú **Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady**. Cieľom zákona je aj utvoriť všeobecné podmienky pre **financovanie záchranu a obnovu** pamiatok z viacerých zdrojov, vrátane foriem neštátnej pomoci.

Okrem ochrany pamiatok - objektov ako solitérov je pamiatkový fond **chránený aj plošne** v pamiatkových územiach: pamiatkových rezerváciách (PR) a pamiatkových zónach (PZ).

Graf 93. Stavebno-technický stav nehnuteľných NKP v roku 2005

Tabuľka 89. Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PRLA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlasenie	Počet K P
1. B rhlavce	14. 9. 1983	25
2. Čjemany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolínec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 90. Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlasenie	Počet K P
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíne	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 91. Historické sídelné štruktúry v Slovenskej republike (2005)

Historické sídelné štruktúry (HSS)	Celkový počet HSS v SR
Mestské pamiatkové rezervácie	18
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	10
Pamiatkovo chránené parky (HZ) / súčasť PR a PZ	339/47
Pamiatkové zóny	85

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 93. Právna ochrana národných kultúrnych pamiatok v SR

NK P	2003	2004	2005
Vyhlasené	86	93	100
Zrušené	111	30	48

(uvádza sa počet pamiatkových objektov / predmetov, z ktorých pozostávajú NKP)

Tabuľka 92. Príspevky MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu „Obnovme si svoj dom“

	2003	2004	2005
Počet projektov	160	920	323
Celková výška grantov (Sk)	24 000 000	118 380 000	94 648 000

Zdroj: PÚ SR

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 94. Pamiatkové zóny (PZ)

	Pamiatková zóna	Vyhlásená
1.	Babiná	25.09.2000
2.	Bátovce	10.10.1997
3.	Beckov	1.9.1991
4.	Bojnice	19.6.1991
5.	Bratislava - CMO	18.8.1992
6.	Bratislava - Dúbravka	18.8.1992
7.	Bratislava - Lamač	18.8.1992
8.	Bratislava - Rača	16.11.1990
9.	Bratislava - Rusovce	19.9.1990
10.	Bratislava - Vajnory	16.11.1990
11.	Bratislava - Záhorská Bystrica	16.11.1990
12.	Brezno	20.11.1991
13.	Bytča	10.5.1991
14.	Čelovec	23.6.1997
15.	Dobrá Niva	24.2.1992
16.	Gelnica	27.3.1992
17.	Handlová *	1.10.1996
18.	Hanusovce nad Topľou	2.2.1991
19.	Heľpa	1.6.1992
20.	Hlohovec	26.2.1993
21.	Hniezdne	16.12.1991
22.	Hodruša - Hámre	25.11.1998
23.	Horné Plachtince	1.12.1994
24.	Hybe	1.10.1991
25.	Jeľšava	5.6.1991
26.	Jezersko *	25.11.1992
27.	Kláštôr pod Znievom	6.2.1996
28.	Kľokočov - Do Kršle	10.4.1995
29.	Komárno	25.9.1990
30.	Kremnica - okolie	26.3.1999
31.	Kremnické Bane	21.3.1994
32.	Krupina	29.5.1991
33.	Kysucké Nové Mesto	11.4.1991
34.	Lipovce - Láčnov	17.2.1995
35.	Liptovský Hrádok	27.5.1994
36.	Liptovský Ján	20.7.1991
37.	Liptovský Mikuláš	16.9.1991
38.	Lučenec	29.6.1995
39.	Lúčka	15.9.1992
40.	Lubica	20.9.2001
41.	Mariánka	20.4.1994
42.	Markušovce	26.4.1993
43.	Martin	20.10.1994
44.	Michalovce	26.4.1993
45.	Modra	1.12.1991

46.	Nitra - Dolné Mesto	15.9.1992
47.	Nitrianske Pravno	27.5.1991
48.	Nížná Boca	1.10.1991
49.	Nížné Repaše	30.11.1993
50.	Nížný Medzev	1.7.1994
51.	Nová Baňa	3.5.1991
52.	Nové Mesto nad Váhom	1.10.1992
53.	Oravský Podzámok	3.7.1995
54.	Partizánska Ľupča	22.8.1991
55.	Piešťany	1.2.1991
56.	Polichno	15.10.1996
57.	Rajec	10.5.1991
58.	Ratková	17.10.1994
59.	Rimavská Sobota	22.11.1993
60.	Rimavské Janovce	17.10.1994
61.	Rožňava	21.6.1991
62.	Ružomberok	16.9.1991
63.	Sabinov	20.4.1993
64.	Sirk - Železník	17.6.1991
65.	Skalica	25.9.1990
66.	Smolník	31.1.1997
67.	Sobotište	2.6.1999
68.	Spišská Belá	2005
69.	Spišská Nová Ves	20.1.1992
70.	Spišské Podhradie	10.2.1993
71.	Spišské Vlachy	23.10.1992
72.	Stankovany - Podšíp	1.10.1991
73.	Stará Ľubovňa	16.12.1991
74.	Šahy	3.5.1993
75.	Šimonovce	15.10.1996
76.	Štítnik	5.6.1991
77.	Tatranská Lomnica	1.6.1992
78.	Topoľčany	1.7.1991
79.	Topoľčany - Stummerova ul.	24.3.2000
80.	Torýsky	30.11.1993
81.	Trstená	1.6.1991
82.	Turnianska Nová Ves	1.2.1995
83.	Tvrdošín	1.6.1991
84.	Vrbov *	15.9.1992
85.	Východná	1.10.1991
86.	Vyšný Medzev	23.7.1993
87.	Zlaté Moravce	1.3.1994
88.	Zvolen	30.4.1991

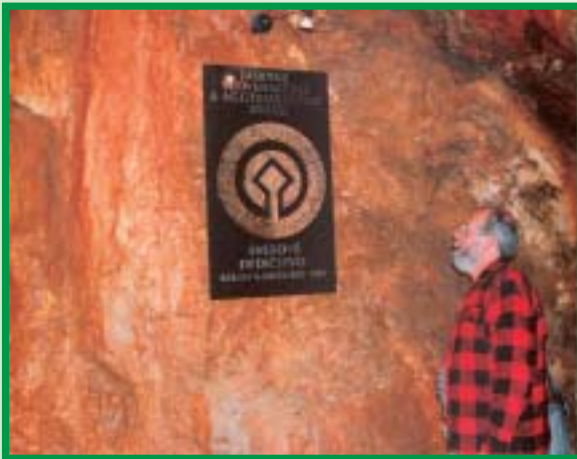
Zdroj: PÚ SR

* PZ vyhlásené, ale neboli zverejnené vo Vestníku vlády SR

Obnova kultúrnych pamiatok

Na obnovu národných kultúrnych pamiatok SR bolo v roku 2005 pre **323 projektov** poskytnutých prostredníctvom príspevkov MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu „**Obnovme si svoj dom**“ celkovo 94 648 tis. Sk.

Program predstavuje komplexný rozvojový program zameraný na podporu obnovy národných kultúrnych pamiatok. Vytvorenie programu vyplýva z programového vyhlásenia vlády SR. Umožňuje systémovú podporu obnovy NKP v jednotlivých fázach procesu ich záchranu, obnovy, prezentácie a interpretácie či už ako solitérov, alebo súčasťou osobitne chránených lokalít.

Kultúrnu pamiatku alebo pamiatkové územie môže ministerstvo z vlastného podnetu, na podnet Pamiatkového úradu alebo inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby navrhnúť na zápis do Zoznamu svetového dedičstva za podmienok ustanovených v medzinárodnej zmluve (Dohovore o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva)

§ 21 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu

● PODIEL SR NA SVETOVOM DEDIČSTVE

Lokality zapísané do Zoznamu svetového dedičstva

Zoznam svetového dedičstva k roku 2005 obsahoval **811** lokalít celého sveta (z toho 630 kultúrnych, 159 prírodných a 23 zmiešaných zo **137** členských štátov *Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva*), z nich **päť** na území SR. Sú to:

🔴 v rámci kultúrneho dedičstva

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vlkolínec**, miestna časť Ružomberka (Cartagena, 1993),
- **Spišský hrad** a kultúrne pamiatky jeho okolia v ochrannom pásme NKP - Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre (Cartagena, 1993),
- **Banská Štiavnica** s technickými pamiatkami jej okolia (Banská Štiavnica, Hodruša -Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Studenec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Svätý Anton, Ilija; najmä 23 vodných nádrží - tajchov) (Cartagena, 1993),
- **Bardejov** - mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásmom, vrátane židovského suburbia (Cairns, 2000),

🟢 v rámci prírodného dedičstva

- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla **Dobšinská ľadová jaskyňa** vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000).

Mapa 17. Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo v SR

Zdroj: MŽP SR

Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Medzi zaradené do výberu na nomináciu do svetového dedičstva patria:

v rámci kultúrneho dedičstva

1. Tokajská vinohradnícka oblasť (Černov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Černochovej, Bara, Viničky; pričlenenie k schválenej Tokajskej vinohradníckej oblasti v Maďarsku),
2. Drevená sakrálna architektúra v Karpatoch (predpokladaný spoločný návrh s Poľskom, Maďarskom a Ukrajinou),
3. Gemerské a abovské kostoly so stredovekými nástennými maľbami (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom),
4. Pamätník Chatama Sófera v Bratislave,
5. Limes Romanus - rímske pamiatky na strednom Dunaji (predpokladaný spoločný návrh s Rakúskom a Maďarskom; na Slovensku Iža a Rusovce),
6. Komárno - protiturecká pevnosť (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom),
7. Historické jadro mesta Košice (šošovkovité námestie),
8. Pamiatky a krajina Spiša (rozšírenie svetového kultúrneho dedičstva Spišský hrad s okolitými kultúrnymi pamiatkami o historické jadro mesta Levoča a dielo Majstra Pavla);

Tabuľka 95. Porovnanie počtu lokalít svetového kultúrneho dedičstva (SKD) s okolitými krajinami k roku 2005

Krajina	Počet lokalít SKD
Slovensko	5
Česko	12
Poľsko	12
Maďarsko	8
Rakúsko	8

Zdroj: MK SR

v rámci prírodného dedičstva

1. Karpatské pralesy (nominácia pre rok 2004),
2. Doliny mezozoika Západných Karpát (doplňok návrhu Rokliny Slovenského raja),
3. Prírodné rezervácie Tatier (spoločný návrh s Poľskom),
4. Dunajská prírodná a kultúrna krajina (s Českom, Rakúskom a Maďarskom),
5. Prírodné rezervácie Považia
6. Mykoflóra Bukovských vrchov,
7. Gejzír v Herľanoch.

Mapa 18. Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Zdroj: MŽP SR

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa jeho zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno - historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

§ 1 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

● **PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA**

Osídlenie a demografický vývoj

Od roku 2003 pozorujeme trend rastu reprodukčných mier, zvyšuje sa pôrodnosť, naďalej klesá potratovosť a zvyšuje sa počet prisťahovaných zo zahraničia.

Celkový prírastok oproti minulému roku činil, hlavne vďaka prisťahovaniu, 4 358 obyvateľov. K 31. 12. 2005 dosiahol počet obyvateľov Slovenskej republiky **5 389 180 obyvateľov**. Bol dosiahnutý **prírodný prírastok** obyvateľov, čo nadväzuje na pozitívny trend z roku 2004, pričom mu predchádzal trojročný prírodný úbytok (2001-2003). Podľa krajov žije naďalej najviac obyvateľov v Prešovskom a najmenej v Trnavskom kraji.

Tabuľka 96. Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR (2005)

Územie	Živonarodení	Zomrelí	Prírodný prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov (k 31. 12. 2005)
Slovenská republika	54 430	53 475	955	3 403	4 358	5 389 180
Bratislavský kraj	5 872	5 920	-48	2 615	2 567	603 699
Trnavský kraj	4 954	5 460	-506	1 480	974	554 172
Trenčiansky kraj	5 093	6 044	-951	-55	-1 006	600 386
Nitriansky kraj	6 110	7 941	-1 831	979	-852	708 498
Žilinský kraj	7 118	6 628	490	144	634	694 763
Banskobystrický kraj	6 418	7 300	-882	-367	-1 249	657 119
Prešovský kraj	9 770	6 795	2 975	-1 124	1 851	798 596
Košický kraj	9 095	7 387	1 708	-269	1 439	771 947

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka 97. Štruktúra osídlenia v SR (k 31.12.2005)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec	Stupeň urbanizácie	
					mestské prostredie (%)	vidiecke prostredie (%)
Bratislavský kraj	2 053	294	73	8 270	83,15	16,85
Trnavský kraj	4 147	134	251	2 208	49,35	50,65
Trenčiansky kraj	4 502	133	276	2 175	57,26	42,74
Nitriansky kraj	6 343	112	354	2 001	47,34	52,66
Žilinský kraj	6 808	102	315	2 206	50,72	49,28
Banskobystrický kraj	9 455	69	516	1 273	53,84	46,16
Prešovský kraj	8 974	89	666	1 199	49,13	50,87
Košický kraj	6 752	114	440	1 754	56,17	43,83
Slovenská republika	49 034	110	2 891	1 864	55,42	44,58

Zdroj: ŠÚ SR

Najvýraznejší **pohyb obyvateľstva** v Slovenskej republike zaznamenal Bratislavský kraj s najvyšším celkovým prírastkom 2 567 obyvateľov, pričom najvyšší prirodzený prírastok mal opäť Prešovský kraj (2 975 obyvateľov). Najvyšší prirodzený úbytok mal Nitriansky kraj -1 831 obyvateľov, najvyšší celkový úbytok zaznamenal Banskobystrický kraj -1 249 obyvateľov.

Demografický vývoj v 90-tych rokoch a začiatkom tohto storočia v SR je odrazom zmien, ktoré sa uskutočňujú v ekonomickej, sociálnej a politickej transformácii spoločnosti.

Vývojové trendy v štruktúre plôch

SR je vyváženou mozaikou plôch zloženou z urbanizovaného prostredia sídiel, poľnohospodárskej a lesnej krajiny, ktorá plní tiež produkčnú a obnovujúcu funkciu malým i väčším sídlam Slovenska. V rámci transformácie národného hospodárstva dochádza priebežne k **prírodnému presunu pôdy** medzi poľnohospodárskym (PPF) a lesným pôdnym fondom (LPF) a ostatnými druhmi pozemkov.

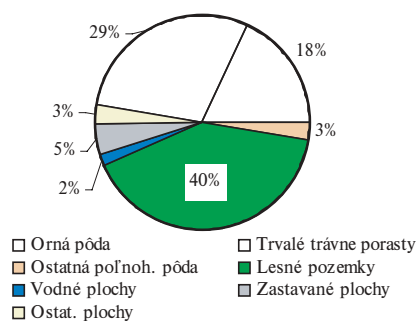
Na prírastok urbanizovaných plôch vplyva okrem demografických trendov a transformácie hospodárstva aj výstavba priemyselných parkov a stavieb pre obchodné reťazce, pričom tieto zatiaľ až na malé výnimky neprinášajú novú, lepšíu kvalitu prostredia.

Tabuľka 98. Úhrnné druhy pozemkov k 31. 12 2005 (ha)

Kraj	Orná pôda	Chmel'nica	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostat. plochy	Celková výmera
BA	75 183	0	4 655	4 514	1 101	9 869	95 322	75 244	5 560	15 257	13 879	205 262
TT	263 727	130	4 308	8 163	2 478	14 801	293 607	65 253	14 691	27 215	13 952	414 718
TN	98 724	372	68	8 149	2 607	76547	186 467	220 531	6 305	23 019	13 867	450 190
NR	406 904	36	12 164	14 240	5 057	31 085	469 485	96 118	15 675	37 458	15 605	634 341
ZA	63 274	0	0	6 142	403	176 450	246 268	378 482	12 795	24 999	18 295	680 839
BB	166 635	0	3 304	11 182	1 959	235 628	418 708	462 547	7 901	32 952	23 369	945 477
PR	150 243	0	23	10 927	2 198	221 767	385 160	440 455	14 112	31 210	26 511	897 448
KE	204 349	0	2 785	13 549	2 143	115 136	337 963	266 604	16 341	34 147	20 137	675 192
Spolu	1 429 040	538	27 307	76 865	17 947	881 283	2 432 979	2 005 234	93 381	226 257	145 616	4 903 467

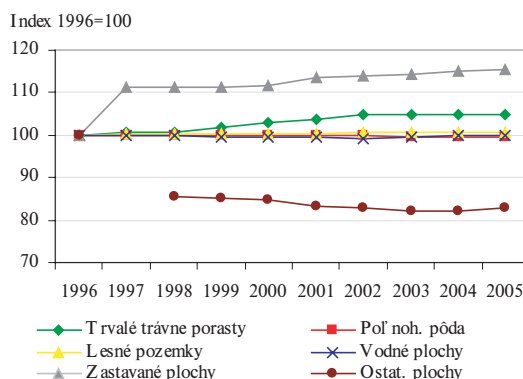
Zdroj: ÚGKK SR

Graf 94. Štruktúra plôch v SR (2003)

Zdroj: ÚGKK SR

Graf 95. Indexový vývoj v štruktúre plôch SR

Zdroj: ÚGKK SR

Zeleň v sídlach

Zeleň je pre sídla zdrojom vitality. Radí sa k najefektívnejším priestorovým, ochranným, ozdravujúcim i skrášľujúcim prvkom. Mestská zeleň sa hodnotí ukazovateľom výmery v ha, čo len čiastočne vystihuje účinnosť zelených plôch. Až intenzívna a vzrastlá zeleň je prínosom k ozdraveniu a estetickému skvalitneniu našich sídiel.

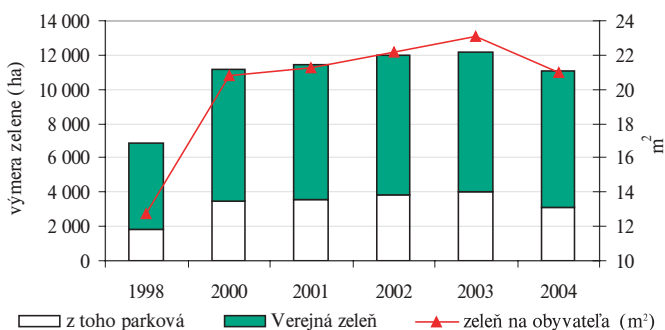
K roku 2004 dosiahla výmera zelene v mestách a obciach SR **11 075 ha**, z čoho parkovej zelene bolo 3 127 ha. V prepočte na obyvateľa činila **21 m²**. Trend výmery verejnej zelene je za posledné roky pozitívny, i napriek jej poklesu v roku 2004. Najvyššia výmera verejnej zelene je v Nitrianskom kraji, no čisto mestskej zelene (teda bez obecnej) je najviac v Košickom kraji.

Tabuľka 99. Výmera zelene podľa krajov (2004)

Kraj	Verejná zeleň (ha)		z toho parková (ha)		Zeleň na obyvateľa (m ²)	
	mestá a obce	z toho mestá	mestá a obce	z toho mestá	mestá a obce	z toho mestá
BA	1 220	836	373	189	20	17
TT	1 365	566	443	178	25	21
TN	1 071	642	334	194	18	19
NR	1 840	891	581	192	26	26
ZA	1 022	705	250	131	15	20
BB	1 491	941	261	106	23	26
PR	1 323	828	398	219	17	21
KE	1 743	1 106	487	220	23	26
Spolu	11 075	6 514	3 127	1 429	21	22

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 96. Vývoj zelene v SR

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka 100. Vývoj výmery zelene v mestách a obciach

	Verejná zeleň (ha)	z toho parková (ha)	Zeleň (m ² /obyvateľa)
2000	11 200	3 481	20,8
2001	11 474	3 528	21,3
2002	11 955	3 888	22,2
2003	12 144	4 017	23,1
2004	11 075	3 127	21,0

Zdroj: ŠÚ SR

Územné plánovanie

Územné plánovanie je sústavná činnosť, ktorou sa komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, stanovujú sa zásady pre jeho realizáciu, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činnosti ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípom trvalo udržateľného rozvoja. Podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. V súčasnosti sa pripravuje nový zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.

Orgány verejnej správy sú povinné pri výkone svojej pôsobnosti rešpektovať priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia podľa schválených územných plánov, dbať o proporcionálny rozvoj územia v záujme jeho trvalo udržateľného rozvoja, šetrne využívať prírodné zdroje a chrániť prírodné a kultúrne dedičstvo.

Hlavným dokumentom územného plánovania v SR je Konceptcia územného rozvoja Slovenska, ktorá sa spracováva na 15 až 20 rokov. **Konceptciu územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001)** schválila vláda SR uznesením č. 1 033/2001. Nariadením vlády SR č. 528/2002 Z.z. bola vyhlásená jej záväzná časť. Obstarávateľom KÚRS je MVRR SR, ktoré je zodpovedné za jeho aktualizáciu.

KURS 2001 je územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu. V dokumentácii vyjadrené ciele územnoplánovacej politiky štátu tvoria základnú kostru a smerovanie priestorového rozvoja Slovenskej republiky v medzinárodných a celoštátnych súvislostiach. Vo svojich odporúčaniach je plne kompatibilná s odporúčaniami európskych priestorových koncepcií, vychádza z ich cieľov a tvorivo ich uplatňuje na podmienky Slovenskej republiky. **Definuje** základné ciele súčasnej územnoplánovacej politiky v kontexte so základnými cieľmi rozvojových dokumentov v ostatných krajinách Európy:

- podpora rozvoja ekonomickej základne a posilnenie jej konkurencieschopnosti a efektívnosti,
- podpora rovnovážneho sídelného rozvoja vrátane rozvoja vidieka,
- zabezpečenie rovnocennej dostupnosti k infraštruktúram,
- ochrana a tvorba životného prostredia, prírodného a kultúrneho dedičstva,
- podpora integrácie,
- zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

- **rieši** priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia SR nielen vo vzťahu k medzinárodným súvislostiam ale aj z pohľadu celoštátnych záujmov pri usmerňovaní rozvoja jednotlivých regiónov. Koncepcia väzieb na európsku sídelnú sieť vychádza z akceptácie a zohľadnenia súčasných európskych koncepcií rozvoja sídelnej siete, koncepcií susedných štátov aj z vlastných predstáv zapojenia a využitia sídelnej štruktúry do stredo európskeho priestorového rámca,
- **stanovuje** hierarchiu a priestorové usporiadanie sídelnej štruktúry - rozvoj urbanizačných osí, centier a ťažísk osídlenia,
- **určuje** zásady usmerňovania územného rozvoja s cieľom vytvoriť všade rovnocenné životné podmienky a územné predpoklady pre hospodársky a sociálny rozvoj územia, zlepšenie životného prostredia, ochranu prírody a prírodných zdrojov.

Zásady územného rozvoja SR, stanovené v záväznej časti KURS 2001, sú záväzné pre obsah záväzných častí územných plánov regiónov a musia sa premietnuť aj do sústavy opatrení systémového a vecného charakteru, ako sú predpisy, návrhy konkrétnych akcií, programy rozvoja a návrhy na verejné investície z pohľadu centrálnych orgánov štátu.

Na **regionálnej úrovni** sú od roku 2002 obstarávatelia územných plánov regiónov samosprávne kraje. **Územné plány veľkých územných celkov** pre jednotlivé kraje boli schválené uzneseniami vlády SR v roku 1998. Samosprávny kraj priebežne zabezpečuje formou zmien a doplnkov aktualizáciu územného plánu regiónu súvisiacu:

- s požiadavkami na zosúladovania územných plánov regiónov so záväznou časťou Koncepcie územného rozvoja Slovenska a jej aktualizáciami,
- s prípravou územia vo vzťahu k preukázateľnej potrebe umiestňovania zahraničných investícií,
- s novými požiadavkami na priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia samosprávneho kraja.

V rokoch 2004 a 2005 boli vypracované a schválené Zmeny a doplnky ÚPN VÚC všetkých samosprávnych krajov v SR.

Na **lokálnej úrovni** územnoplánovacia činnosť zabezpečujú obce. Podľa stavebného zákona je povinnosťou obce s viac ako 2000 obyvateľmi obstaráť a schváliť **územný plán obce**. V roku 2005 sa zintenzívnila územnoplánovacia činnosť vo väzbe na potrebu obcí zabezpečiť územné podmienky pre ich rozvoj. Záväzná časť územného plánu obce musí byť v súlade so záväznou časťou územného plánu regiónu. V záväznej časti ÚPN obce sú stanovené zásady priestorového usporiadania a funkčného využívania územia obce, podmienok rozvoja hospodárskych aktivít v území, rozvoja obytnej funkcie, usporiadania verejného dopravného, občianskeho a technického vybavenia, ochrany a využívania prírodných zdrojov, ochrany krajiny a významných krajinných prvkov, ochrany a využívania kultúrnohistorických hodnôt, starostlivosti o životné prostredie a zabezpečenia ochrany územného systému ekologickej stability.

V **správnych konaniach** podľa stavebného zákona - predovšetkým územné, stavebné, kolaudačné konanie, je obec ako stavebný úrad, v súčinnosti s orgánmi štátnej správy pre životné prostredie, povinná dbať na ochranu záujmov chránených osobitnými predpismi v oblasti životného prostredia (ochrana vôd, ovzdušia, prírody a krajiny, posudzovanie vplyvov na životné prostredie, odpady).

Európsky dohovor o krajine

Európsky dohovor o krajine je Dohovor Rady Európy, ktorý je **zameraný na ochranu, manažment a plánovanie krajiny**. Na proces ratifikácie členskými krajinami bol predložený vo Florencii 20. októbra 2000. Európsky dohovor o krajine vstúpil do platnosti po jeho ratifikácii desiatimi krajinami 1. marca 2004. Týmto dohovorom členské štáty ustanovili nástroj zameraný na kvalitu a rozmanitosť krajiny Európy v záujme jej ochrany, manažmentu a plánovania. Podpisom dohovoru potvrdzujú, že krajinu považujú za významnú súčasť európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva prispievajúcu k upevňovaniu európskej identity a podmieňujúcu vytváranie miestnych kultúr.

Vláda SR svojim uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s podpisom Európskeho dohovoru o krajine. Dohovor bol podpísaný 30. mája 2005, jeho ratifikácia prebehla od 9. augusta 2005. **Dohovor začal v SR platiť 1. decembra 2005.**

Cieľom Európskeho dohovoru o krajine je podporiť ochranu, manažment a plánovanie krajiny (pre všetky typy krajín v Európe) a organizovať európsku spoluprácu v tejto oblasti. Každá zmluvná strana sa zaväzuje:

- právne uznať krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ jeho identity;
- zaviesť a realizovať krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny prostredníctvom prijatia špecifických opatrení zameraných na zvyšovanie povedomia o hodnote krajiny jej úlohe a zmenách a vzdelávanie odborníkov na vyhodnocovanie krajiny a činnosť v nej, viacodborového vzdelávania ako aj výukových programov škôl a univerzít v oblasti krajinných koncepcií, ochrany, manažmentu a plánovania krajiny;
- identifikovať a hodnotiť krajiny, vymedziť vlastné typy krajín na celom svojom území, stanoviť cieľovú kvalitu pre jednotlivé identifikované a vyhodnotené typy krajiny, realizovať krajinné koncepcie zavedením nástrojov na ochranu, manažment a plánovanie krajiny.

Program implementácie Európskeho dohovoru o krajine v SR je orientovaný do štyroch hlavných bodov:

Bod 1: Inštitucionálna podpora - príprava požadovanej legislatívy upravujúcej krajinne plánovanie.

Bod 2: Kampane - zabezpečenie informovanosti, zapojenie verejnosti, spolupráca s médiami a vzdelávanie odborníkov.

Bod 3: Výmena skúseností - zabezpečenie spolupráce na národnej a medzinárodnej úrovni. Príprava databázy kontaktov, vytvorenie siete expertov a inštitúcií a užšia spolupráca medzi krajinami V4 (Slovensko, Poľsko, Česko a Maďarsko).

Bod 4: Odborná podpora - identifikácia typov krajiny, typického krajinneho rázu, významných krajinnych prvkov, cielovej kvality krajiny atď. Aktivity budú zamerané na vypracovanie typológie vybraných území, metód identifikácie krajinneho rázu, typológie urbánnych priestorov, identifikáciu historických krajinnych štruktúr, definíciu ohrozených krajinnych typov a cielovú kvalitu krajiny vo vybraných segmentoch.

Kompetentným orgánom pre koordináciu a riadenie plnenia záväzkov a spoluprácu s dotknutými rezortmi v rámci Európskeho dohovoru o krajine je MŽP SR. Výkonnou zložkou za rezort MŽP SR je SAŽP.

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) je jedným z obľúbených a úspešných nástrojov rozvoja vidieka v štátoch vyspelej Európy, ktorý aplikujú štáty a regióny združené v Európskom pracovnom spoločenstve pre obnovu dediny a rozvoj vidieka (so sídlom vo Viedni) už viac ako 20 rokov. **Slovensko** je členom tohto Spoločenstva prostredníctvom rezortu životného prostredia od roku 1997 a od roku 1998 realizuje tento Program aj v SR.

Hlavným cieľom POD je vytvorenie organizačných a ekonomických podmienok k podnecovaniu aktivity a podpore obyvateľov vidieka a samospráv, aby sa snažili zlepšenie životného prostredia, udržiavanie prírodných a kultúrnych hodnôt vidieckej krajiny a rozvoj ekologicky nezávadného hospodárenia s využívaním domácich zdrojov. Program je postavený na procese osvety a propagácie cieľov POD, poradenstva v oblasti obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vo väzbe na programovacie a plánovacie procesy a monitoringu záujmu obcí, ako aj pozitívnych príkladov realizácie so zámerom ich ďalšieho šírenia cestou Školy obnovy dediny. Uvedené zabezpečuje v zmysle uznesenia vlády SR č. 222/1997 **SAŽP**, ktorá eviduje aj žiadosti obcí a vidieckych mikroregiónov o podporu, organizuje národnú súťaž Dedina roka a oficiálne zastupuje rezort v medzinárodných štruktúrach. V Programe je zakotvená okrem nepriamej podpory **aj finančná forma podpory štátu** - jedná sa o drobné dotácie o priemere niekoľko desiatok tisíc Sk na jednu obec. Obce každoročne podávajú žiadosti vo forme projektových formulárov, ktorými deklarujú záujem o riešenie svojho rozvoja a obnovy, ako aj schopnosť uchádzať sa o finančné zdroje z rôznych grantov a fondov. Program vytvoril priestor pre miestny rozvoj v podmienkach EÚ - uplatňuje a rozvíja princípy regionálnej a štrukturálnej politiky, Miestnej agendy 21, pracuje metódami endogénneho rozvoja, čím zvyšuje absorpčnú schopnosť štrukturálnej pomoci vo vidieckom priestore a aktívne prispieva k podpore rozvoja vidieka, skvalitňuje prostredie - hlavne verejné priestranstvá a objekty, čím vytvára podmienky pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a zvyšuje environmentálne vedomie obyvateľstva.

V roku 2005 bola podpora POD jednou z najnižších, dosiahla celkovú sumu **5,23 mil. Sk**. Dotačné tituly zohľadňovali:

- štúdie, projektové dokumentácie a programy trvalo udržateľného rozvoja vidieka** - tvorba stratégií trvalo udržateľného rozvoja obcí a mikroregiónov, programy obnovy obce, ekologické aspekty územného plánovania (krajinnoekologické plány), miestne územné systémy ekologickej stability; štúdie zamerané na revitalizáciu vidieckej krajiny a riešenie environmentálnych problémov obcí a projektové dokumentácie parciálnych aktivít zameraných na obnovu a tvorbu kvality životného prostredia obce, na zlepšenie jej hmotného, kultúrneho a prírodného prostredia a infraštruktúry zabezpečujúcej ochranu životného prostredia,
- drobné „podprahové“ aktivity** - osvetovo-propagačné, výchovno-vzdelávacie a realizačné aktivity motivujúce k zlepšeniu ŽP a zvýšeniu ekologického povedomia, ktorých náklady nedosahujú minimálnu výšku nenávratného finančného príspevku v rámci jednotlivých opatrení ŠF EÚ.

Tabuľka 101. Prehľad požadovaných dotácií v roku 2005

1/štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR *		2A/ drobné realizačné aktivity		2B/ osvetové a vzdelávacie aktivity		Spolu 1 - 2	
počet obcí a MR **	požadovaná suma	počet obcí a MR **	požadovaná suma	počet obcí a MR **	požadovaná suma	počet obcí a MR **	požadovaná suma
176	20 171 627	413	40 096 796	41	4 419 065	699	64 687 488

* TUR - trvalo udržateľný rozvoj, ** mikroregionálne združenia obcí

Zdroj: SAŽP

Tabuľka 102. Celkový prehľad pridelených dotácií v roku 2005

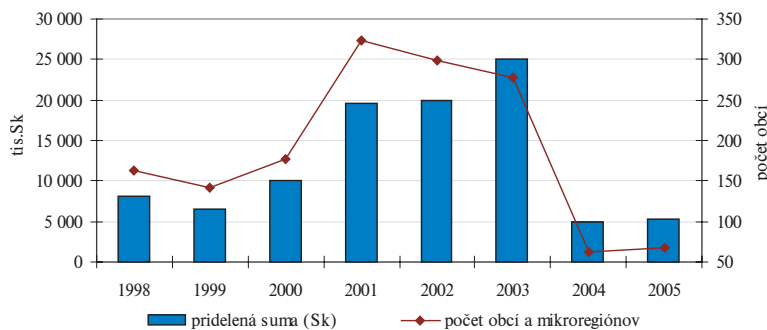
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	1998 - 2005
Počet dotovaných obcí	163	131	159	277	263	249	40	58	1 340
Počet dotovaných mikroregiónov	0	10	18	46	35	29	23	10	172
Celková podpora (tis. Sk)	8 100	6 500	10 000	19 500	20 000	25 000	4 996	5 230	99 326

Zdroj: SAŽP

Priemerná dotácia

v skupine 1 (štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR):	81 375 Sk
v skupine 2A (drobné realizačné aktivity):	72 085 Sk
v skupine 2B (osvetové a vzdelávacie aktivity):	108 000 Sk
celková priemerná dotácia na 1 obec/mikroregión:	76 912 Sk

Graf 97. Vývoj pridelených dotácií na POD

Zdroj: SAŽP

Od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje *Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny* (ARGE) súťaž o „Európsku cenu obnovy dediny“. SR ako člen tohto medzinárodného pracovného spoločenstva v roku 2002 prvýkrát vyslala svojho reprezentanta - víťaza národnej súťaže, ktorá u nás nesie názov „Dedina roka“. Bola to obec Soblahov z okresu Trenčín a v roku 2004 to bola obec Hrušov z okresu Veľký Krtíš ako víťaz národnej súťaže Dedina roka 2003.

Charakter kritérií a hodnotenie národnej súťaže Dedina roka sa vždy nesie v duchu motto európskej súťaže, pričom sa v prvom rade

hodnotí ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov a užívateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy v rámci trvalo udržateľného rozvoja so zreteľom na zachovanie typických črt a svojej osobitosti.

Predmet súťaže Dedina roka a zameranie hodnotených oblastí:

1. Dedina ako hospodár - existencia podnikov, závodov a iných hospodárskych zariadení, súčinnosť poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a obce, ekologicky únosné a racionálne využívanie a zaobchádzanie so zdrojmi a surovinami a ich využitie v miestnej výrobe.

2. Dedina ako maľovaná - rozsah obnovených objektov, súlad starého s novým, čitateľný prejav stavebného poriadku so snahou rešpektovania regionálnej architektúry v novej výstavbe, zeleň v obci, vzhľad obce, čistota, ochrana životného prostredia.

3. Dedina ako klenotnica - rozsah kultúrnych hodnôt, kultúrne aktivity, miestna hrdosť, vzdelávanie, zachovanie tradícií, zvykov a zručností, snahy o záchranu pred ich vymretím, uplatňovanie pôvodných architektonických a urbanistických charakteristík, atmosféra a originalita, ochrana prírody, biologicky a ekologicky cenné lokality.

4. Dedina ako pospolitosť - rozsah a rôznorodosť spolkovej, klubovej a inej záujmovej činnosti, podmienky pre stretávanie, sociálne služby a charita, dôchodcovia a mládež, šport a oddych, marginalizované skupiny obyvateľstva, výchova, vzdelávanie a osвета, komunikácia a práca s ľuďmi a občianska angažovanosť, zapojenosť občanov, spolupráca.

5. Dedina ako partner - existujúce dokumenty, partnerstvá, uplatnené metódy a stratégie v rozvoji a postupnosť zabezpečovania trvalo udržateľného rozvoja, spolupráca obce s partnermi v území, nadobecná spolupráca, prekračovanie hraníc, odovzdávanie skúseností, budovanie vzťahov.

6. Dedina ako hosťiteľ - existencia zariadení cestovného ruchu (ubytovacie, stravovacie zariadenia, zariadenia doplnkových služieb s využitím prvkov miestneho koloritu, sprístupnenie zaujímavostí, informácie, priestorové informačné značenie, propagácia, zariadenia pre šport a oddych, náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, oddychové miesta).

Do súťaže sa v roku 2005 prihlásilo celkom 13 obcí z celého Slovenska, ktoré využili skvelú príležitosť prezentovať svoje úspechy, krásy a výnimočnosti slovenskej dediny.

Víťazom súťaže „Dedina roka 2005“ sa stala obec **Vlachovo**, okres Rožňava. V roku 2006 táto obec bude reprezentovať Slovensko v európskej súťaži o Európsku cenu obnovy dediny.